

פרוטוקול מס' 461 460

מישיבת ועדת העבודה שהתקיימה ביום
ה', יג' באדר תשל"ז - 3.3.1977, בשעה 9.30

השתתפו: חברי הועדה: ש. ארבלי - אלמוזלינו - יו"ר
י. ז'. אמיר
ל. דיציאן
י. דרניצקי (יודין)

מוזמנים: צ. נתנזון - ועדה מרכזת של הסתדרות העובדים
י. וושצ'ינה - " " " " "
נ. אושפיז - " " " " "
ח. ברנשטיין, הסתדרות עובדי המדינה
ש. קרייזברג, רכז הפקידים
מינה קידר - דוברת
מ. בית דגן
י. כפלאווי - יועץ משפטי, משרד העבודה
י. ברק - יועץ משפטי, משרד העבודה
י. נוריאל

מזכיר הועדה:

ש. אלטרמן רשמה:

סדר היום: (1) חוק בוררות חובה בשירותים חיוניים תשל"ז-1976
של חברי-הכנסת נ. אליעד, י. גולן, ה. זיידל,
י. שערי.

(2) חוק לישוב סכסוכי עבודה בשעת חירום (הוראת
שעה) תשל"ו-1976 של חבר-הכנסת מ. נסים.

(3) חוק בוררות חובה בשירותים חיוניים, תשל"ה-1975
של חבר-הכנסת א. אבטבי.

חוק בוררות חובה בשירותים חיוניים:

היו"ר ש. אפבלי-אלמוזלינו:

אני מקדמת בברכה את נציגי הסתדרות העובדים, החברים וושצ'נה יהושע, צבי נתנזון, נפתלי אושפיו, חיים בורנשטיין, מינה קיזר, אליהו רייף, שמואל קרייזברג ומשה בית דגן. הנושא שלנו: הצעות חוק פרטיות של חברי כנסת, חוק בוררות חובה בשירותים חיוניים.

בישיבה קודמת קיימנו שיחה עם המזכיר הכללי של ההסתדרות, החבר ירוחם משל, ואיתו היו נציגים של הסתדרות עובדי המזון והמתכת. היום יש לנו הכבוד לארח אותכם ולשמוע את ההשגות שלכם לגבי הצעות החוק המונחות לפנינו.

אני מצטערת שיוזמי ההצעות לא מצאו לנכון להיות נוכחים בישיבה השניה, כאשר מופיעים משלחות ונציגים כדי להביא את ההשגות שלהם, פרט לחבר-הכנסת דיציאן המייצג את חבר-הכנסת נלם.

רשות הדיבור נתונה לכם.

צ. נתנזון:

ברצוני להדגיש כי משלחת ההסתדרות בראשותו של מזכיר ההסתדרות, החבר משל ובהשתתפות מזכירי וועדי עובדים בענף היצור, הופיעה בפני ועדת העבודה של הכנסת והביעה את התנגדותה לחוק בוררות חובה שהוגשה על ידי חברי-כנסת.

לקראת המשך הדיון היום בוועדת העבודה של הכנסת העברנו תזכיר ליושבת-ראש. בתזכיר מסרנו את החלטות הוועדה המרכזת והועד הפועל על התנגדות ההסתדרות להנהגת בוררות חובה. אני רוצה להדגיש את הנקודות העיקריות בהחלטות הוועדה המרכזת של ההסתדרות.

הוועדה המרכזת החליטה שהיא שוללת בתכלית את הצעות החוק והדגישה את העובדה שההצעות מומדות בנכוד להחלטות הוועדה ה-12 של ההסתדרות, שקיבלה החלטה מפורשת על התנגדות ההסתדרות להנהגת בוררות חובה.

בהחלטות הוועד הפועל נאמר שבבוררות חובה בשירותים חיוניים ציבוריים לא הוכיחה את עצמה כמכשיר יעיל להבטחת יחסי עבודה מתוקנים ולטיפול בסכסוכי העבודה. הנסיונות שנעשו בנושא זה במדינות דמוקרטיות לא רק שנכשלו, אלא הביאו עד להחרפה ביחסי העבודה, ולעיתים בין המערכת השיפוטית ובין העובדים.

כמו כן הביעה הוועדה המרכזת את מורת

רוחה על האופן החפז של הצעות החוק.

אני מבקש לתקן את המלה "חפז".

ל. דיציאן:

צ. נתנזון:

אני קורא את החלטת הוועדה המרכזת, כיוון שזה נעשה תוך זלזול והתעלמות מציבור העובדים ונציגיו. יכול להיות שהצעות החוק היו מונחות הרבה זמן בכנסת. אבל עובדה היא שחברי הכנסת שהציעו את החוקים לא מצאו לנכון לבוא בדברים עם ההסתדרות לגבי נושא שהוא מרכזי בתחום יחסי העבודה, מהותי ועקרוני לגבי עמדת ההסתדרות. עובדה זו הנצעה את הוועדה המרכזת ואת הוועד הפועל של ההסתדרות להגיד שההצעות הוגשו תוך התעלמות נתון זלזול בקשרים שחייבו את החברים שהגישו את ההצעות לגבי ההסתדרות.

הוועד הפועל החליטה על הופעה בפני ועדת

העבודה של הכנסת וכן על מערכת של כינוסים ופגישות של ועדי עובדים, של איגודים מקצועיים. אני יכול לדווח היום לוועדת העבודה של הכנסת, במרבית הכינוסים שנערכו באיגודים המקצועיים, ביצור, בשירותים, באיגודים אקדמיים ובמועצות פועלים נתקבלו החלטות שהן מזדהות עם עמדת הוועד הפועל של ההסתדרות ושוללות את הנהגת בוררות חובה.

בדיון הקודם חברי הוועדה שמעו את מזכיר

ההסתדרות, מזכירי איגודים מקצועיים ונציגי ועדי פועלים ביצור. היום נרצה שתיתנו

את האפשרות לחברי הוועדה המרכזת, להסתדרות הפקידים ולהסתדרות עובדי המדינה להשמיע את הנימוקים להתנגדות לחוק, שהם הגורמים העיקריים אשר כלפיהם מוצעת כל אחת מהצעות החוק.

אני מבקש בקיצור להדגיש את נקודות ההתנגדות לחוק ואת העמדה המהותית של ההסתדרות בתחום יחסי העבודה.

אנחנו מסתייגים משביתות וסנקציות בלתי מוצדקות של קבוצות עובדים ושל איגודים, בניגוד לעמדת ההסתדרות. אנחנו נמצאים במערכה מתמדת של מאמצים למנוע את סכסוכי העבודה, בשיתוף עם מעסיקים ועם ועדי עובדים. אנחנו מתנגדים לבוררות חובה ולתקינה נוספת בתחום יחסי העבודה, כיוון שאנחנו מאמינים שאין לקיים את יחסי העבודה על ידי מערכת של חוקים, צווים ותקנות.

לכן ההסתדרות הדגישה בכל הופעותיה בפני הציבור ובפני ועדת העבודה של הכנסת שצריך להעדיף את דרך המו"מ המיוחד בין הצדדים, המעסיקים הציבוריים והוועדים, גם ביצור, גם בשירותים וגם בשירותים החיוניים.

אנחנו הצענו שבמקביל לנוהל שקיים בהסכמי העבודה במרבית ענפי היצור ובענפים רבים במינהל, לתת דגש להפעלת ועדות פריסטיות בין הצדדים החתומים להסכם, ולהיזדקק לבוררות מוסכמת, במקרה שועדות פריסטיות לא מגיעות להסכם ביניהן, בתקופת תוקפו של הסכם העבודה. חשוב שנוהלי זה הקיים במרבית ההסכמים יהיה גם לגבי ההסכמים בשירותים ובמיוחד לגבי העובדים בשירותים החיוניים.

אנחנו רצינו בדרך של תקנון ועדי עובדים במסגרת חוקת ההסתדרות לקבוע כמה כללים מהותיים, בין היתר את הכלל שבמפעל יש ועד עובדים אחד שמייצג את כלל העובדים על כל מקצועותיהם. כן לקבוע את חובת ההצבעה החשאית של כלל העובדים במפעל בטרם שביתה.

אנחנו נמצאים בשלב של סיכום דיונים לגבי הכנת תקנון של ועדי עובדים הקובע את הזכויות ואת החובות של ועדי העובדים לפי חוקת ההסתדרות.

אנחנו עצמנו דנים ומחפשים את הדרך לבחון מהן הסיבות לסכסוכי העבודה בשירות הציבורי. במסקנות הוועדה שפעלה בתחום זה, אנחנו מוצאים לנכון להדגיש את הנוהלים הקיימים באגף כח אדם במפעלים, בנציבות שירות עובדי המדינה, דרך המשא ומתן, דרך הסחבת, דרך ההתעלמות מתביעות בזמן, חוסר נכונות לדון בטרם שביתה - אלה הם חלק מהנושאים שהם גורמים לסכסוכי עבודה בשירות החיוני יותר מאשר בכל מקום.

אנחנו הזהרנו בפני השלכות האינפלציה על מערכת יחסי העבודה, אינפלציה בשיעור של 30-40% ואולי יותר, אינפלציה שנמשכת שלש שנים. אנחנו הזהרנו בפני השלכות חמורות על מערכת יחסי העבודה. אין דבר שיכול לבטא את אחריות ההסתדרות לגבי מערכת יחסי העבודה כמו יוזמה של הנהגת ההסתדרות לבוא בדברים עם הממשלה והמעסיקים, כדי בתנאים קשים ביותר במשק להגיע בכל זאת להסדר כללי לגבי מסים, מחירים, רווחים ושכר.

אנחנו לא יכולים שלא להביע השתוממות לעובדה שנציגי התעשיינים התנגדו. הם חייבים להיות מעוניינים הראשונים לאתר את הבעיה בטרם ההידרדרות הגדולה ולתמוך בהצעה של ההסדר המשולש לגבי הממשלה, ההסתדרות והמעסיקים, כדי להבטיח הקפאת מחירים ומסים אפילו לפרק זמן מוגבל.

לצורך מלחמת הבחירות. ל. דיציאן:

אני מבקש להדגיש שהצעה זו של ההסתדרות נמצאת בדיון בינינו לבין הממשלה תקופה ארוכה. מאז שהגשנו את ההצעה איש מאנשי סיעת הליכוד לא יכול היה להעלות על דעתו קשר בין ההצעה הזאת לבין הבחירות שהיו צריכות להיערך בנובמבר 1977.

ביקשתי להסביר לחברי ועדת העבודה של הכנסת את עמדת ההסתדרות. זו עמדה מוצהרת של ההסתדרות בעקבות דיון שהיה בוועדה המרכזת.

אנחנו מאמינים שצריך לעשות כל מאמץ כדי למנוע את השביתה בשירות החיוני. אנחנו לא מאמינים שהדבר יכול להסתדר בדרך של חוקים. אנחנו לא מאמינים שיכול להיות משטר שיחייב בוררות חובה לגבי יחסי עבודה וישאיר חופש מוחלט לגבי הנושא של המחירים והרווחים. אפשר יהיה להעלות מחירים ללא כל חוק. אפשר יהיה להתעשר ללא כל חוק.

אנחנו חושבים שהצעת בוררות חובה מכוונת גם לגבי עצמאותה ויכולתה של ההסתדרות להגן על עניני העובד. הרי העמדה המוצהרת של ההסתדרות, שהיא תפעל תוך שמירה על סמכותה ומרותה, להבטיח חופש המאבק המקצועי וחופש השביתה - היא עמדה מוצהרת גם לגבי אלה שהציעו את הצעות החקיקה לבוררות חובה בכנסת.

אני הייתי רוצה להסתמך הווקה על דברים שאמר אותם נשיא בית הדין לעבודה, השופט צבי בר-ניב בראיון ל דבר, בתשובה לשאלה למה מפירים הסכמי עבודה בתקופת תוקפן של ההסכם. אני אצטט בקווים כלליים את התשובה של נשיא בית הדין לעבודה: אין תחליף למו"מ ולהידברות. הוא מציע פורום שאינו פוסק, אך עוזר להוריד את המו"מ מהשרטון. הוא אומר שחוקת העבודה של ההסתדרות אינה מותאמת לשינויים בחברה.

אנחנו מדווחים לכם מה הצעדים שההסתדרות עושה כדי להתאים את חוקת ההסתדרות להתפתחויות במשק וגם לנוכח יחסי העבודה.

השופט בר-ניב אומר שהבעיה של העבודה בשירות הציבורי היא בעיה כלל-עולמית, לא בעיה של ישראל בלבד.

כאשר אנחנו טוענים נגד בוררות חובה, אנחנו רוצים להדגיש את העובדה שכל מי שמציע בוררות חובה מציע ריתוק קבוע של העובד ולא צו ריתוק לכמה ימים או לכמה שבועות, שגם אותו אנחנו שוללים כדרך להסדרת יחסי עבודה.

בהצעות שהוגשו צריך להדגיש גם את הכוונה וגם את האמצעים שרוצים להשתמש בהם. מי יעלה על דעתו, שמי שלא יקבל את פסק הדין - אם יהיה חוק- יהיה צפוי למאסר של שנה, כפי שמוצע בהצעת המפד"ל ובהצעת הליכוד? מי שלא קיים את בוררות החובה ישלם קנס של 10 אלפים לירות?

ל. דיציאן: נניח שהחוק מתקבל, איזה סנקציה אתה יכול להציע?

צ. נתנזון: מי שמאמין שזה יכול להחזיק מעמד ביחסי עבודה - הוא מטיל דברים שלא יעמדו במבחן. לו חוק זה היה מתקבל, לא היו מקומות בבתי הסוהר, לא היה כסף כדי לשלם את כל הקנסות האלה.

ל. דיציאן: אל תעמיד את עובדי ישראל כמפירי חוק.

צ. נתנזון: אולי אכביד עליך, חבר-הכנסת דיציאן. דווקא מפני שאנחנו חושבים שצריך לקיים חוק, אנחנו

מזהירים בפני קבלת החוק.

דבר שני: מכיוון שכל הסיעות הצביעו יחד בשביל ארבע הצעות החוקים, הם קיבלו על עצמן אחריות, כל אחת לגבי כל אחת מארבע הצעות שהוצעו על ידך.

יש להדגיש שאנחנו חשבנו שהאפשרות להציע מוסד לבוררות מוסכמת, שלא בדרך של חוק, היא תאפשר בירור עניני מאד והיא דרך שתואמת את הקו שאנחנו מבטאים אותו בהסכמי העבודה. המוסד לבוררות מוסכמת עומד בפני מבחנים. הוא בהחלט יכול להיות כתובת למניעת הרבה סכסוכי עבודה, במידה והוא יוכיח את עצמו באובייקטיביות שלו, ביכולת שלו לתת לעובדים הנמצאים בסכסוך עבודה את התשובה.

על כל פנים, שתי נקודות אני רוצה להדגיש בסיכום הדברים שלי. כל סכסוכי העבודה הקשים ביותר שהיו במשך בשנתיים האחרונות, מאז קבלת תיקון מס' 2 לחוק יישוב סכסוכי העבודה ואחרי קבלת תיקון מס' 3, הוכיחו בצורה שלא משתמעת לשתי פנים כי סכסוכי העבודה לא נסתימו בכח החוק, הם נסתימו בדרך המו"מ הישיר על ידי

ההסתדרות, בדיון ישיר עם ועדי העובדים והמעסיק הציבורי.

אנחנו החלטנו שהגיע הזמן לבחון את מבנה ומערכת השכר בשירות הציבורי כחשובה. בחינה זו יכולה למנוע הרבה סכסוכי עבודה. המערכת שקיימת מאז ועדת הורביץ במשך 13 שנים מלאה עיוותים, אינה מתפקדת במציאות הקיימת. בחינת הנושא של המקצועות בשירות הציבורי ומסלולי הקידום בדירוג האחד, עד לגמר הסכמי העבודה, לקראת חידוש הסכמי העבודה הקרובים היא מהמשימות החשובות ביותר שאנחנו רואים אותן להסדרת יחסי העבודה בשירות הציבורי. אנחנו מאמינים שאמנם הדבר הזה ייעשה.

אני מבקש את ועדת העבודה של הכנסת לקחת בחשבון, במידה ויהיו דיונים נוספים בוועדת העבודה של הכנסת, אנחנו מתכוונים לאפשר למשלחת של מזכירי מועצות פועלים וחברים מועדי עובדים בענפים של השירותים להופיע בפניכם.

עכשיו אני מבקש לאפשר לחברי המשלחת לשאת את דברם.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: תודה רבה לחבר נתנזון. בבקשה, החבר וושצ'ינה.

י. וושצ'ינה:

אני לא הייתי בדיונים קודמים. אינני יודע מה הנושא שכבר מיציתם. אנחנו רגישים ללחץ שיחסי העבודה הקשים בארץ מעוררים בציבור. כאשר אנחנו מדברים נגד בוררות חובה, אני מבקש שלא יוצר רושם שאנחנו מחוץ לתמונה של מה שמתרחש במשך השנים ובשבועות האחרונים בארץ. גם מצב יותר נורמלי בתחום הזה הוא מעבר לכושר של אנשים נורמליים לעמוד בו.

אני אינני בא לגנות את אלה שמחפשים פתרונות. גם אנחנו מחפשים פתרונות. מחקבל על הדעת שאנשים שעוסקים בסוגיות חברתיות ייחקלו בבעיה זו כבעיה ממדרגה ראשונה וינסו לבדוק מה מקורותיה.

לא בשביל זה נוצרו צווי החירום. מפעם לפעם אולי היה מוצדק להשתמש בהם, אבל לא לזה היתה הכוונה.

אין כאן ענין של יוקרה, שההסתדרות נוצרה בשביל לשמור על יחסי העבודה ומי שמערב נכנס לתחום שלה. אני מבקש את הנימוק הזה להסיר. אין כאן ענין יוקרתי. אני אומר זאת לא מפני שאין לנו פילוסופיה כוללת על ההסתדרות. אי אפשר להוציא ממנה עצמות מבלי שישאר אחר-כך גוף. לא זו השאלה המטרידה אותנו.

בוררות היא חלק אינטגרלי של המערכת שאנחנו משתמשים בה, בכל הסכם עבודה. בוררות לפתרון סכסוכי עבודה, בוררות מחייבת - אנחנו עושים זאת עכשיו גם לגבי הבוררות המוסכמת.

אני מודה, לא באותו הטמפרמנט אני אומר שלא יכול להיות שום חוק במדינה לענין יחסי העבודה.

צ. נתנזון: דיברתי על חקיקה נוספת. יש ברוך השם מספיק.

י. וושצ'ינה:

אינני אומר שלא יכול להיות שום חוק. אילו הייתי אומר זאת, אין לי מה לומר בענין החוק הזה. גמרתי. אני צריך לבחון אם הפילוסופיה המציעה באמצעות כפייה ממלכתית לבלום סכסוכי עבודה הפורצים על רקע יחסי עבודה, היא פילוסופיה שמבחינה פרגמטית ולא רק מבחינה עקרונית עומדת במבחן, נותנת תשובה או לא. זו כל החוכמה שאנחנו צריכים לתת עליה תשובה. גם אחרי זה הייתי יכול להגיע למסקנה שזה לא טוב מסיבות אחרות. אבל בשלב זה אני חייב לענות על שאלה זו. יש המון אמצעים תחיקתיים לאכוף על העובדים התנהגות אחרת מאשר זו הקיימת היום. אין משתמשים בהם, לא מפני ששכחו אותם. עם החבר ברק ישבנו הרבה זמן על תיקון מס' 3. על תיקון מס' 2 ישבנו עוד יותר זמן. רבותי, נו!

ל. דיציאן: לא מפעילים אותו.

י. וושצ'ינה: למה?

י. ברק:

יש חוק שפועל תוך חודשיים-שלשה אוטומטית?

י. וושצ'ינה:

זו הבעיה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

עד שמתקנים תקנות, עד שמיישמים - לוקח זמן.

י. וושצ'ינה:

רבותי, ביחסי העבודה, בסכסוכי עבודה הכפייה אינה פועלת. אם אתם רוצים, זה אחד מהכשלונות של הארגון הכולל של ההסתדרות. הכפייה אינה פועלת, זה חוזר מקבוצה לקבוצה. את זה מבין גם השופט, משום כך הוא לא משתמש באמצעים של תיקון מס' 2 ותיקון מס' 3.

כיוון שחבר הכנסת דיציאן הזכיר שיש לי שייכות לאל-על, הרי באל-על מספר פעמים עמדנו נציגי העובדים בפני בית הדין ובית הדין פסק: לכו הביתה ותסתדרו ביניכם. במקרים אחדים נראה היה לנו שהדבר גובל בבזיון בית הדין, בית הדין הזמין, חיפש וחייב פתרון. אצל השופט, כמו אצל כל אדם נורמלי, ההגיון פעל ואמר שמוטב להביא אנשים לרגיעה ולא לגרום להתססה נוספת.

ל. דיציאן:

מקובל בכל זאת שבמקרים כאלה יש חוקים שהם דומים אחד לרעהו. כאשר הנושא משותף מצביעים במשותף. זה עוד לא אומר שאנחנו מזדהים עם כל פרטי הפרטים של ההצעות השונות.

י. וושצ'ינה:

מספיקה לי ההצעה של חבר-הכנסת נסים. אני מדבר על הקונצפציה הכללית, לא על הפרטים. זה אמצעי או לא? יש לי עכשיו נסיון עם בוררות מוסכמת. עובדי הרנטגן, ברוך השם, ירצו מהשביתה והסכימו ללכת לבוררות מוסכמת. זה לגמרי הגיוני, אם הם כבר הולכים לבוררות מוסכמת, הם יגישו רשימה גדולה מאד. זאת יעשה כל אחד.

אני לא הייתי בעד בוררות מוסכמת. ברגע שאתה פותח מנגנון שבו אפשר להתדיין על יסוד הגשת תביעות, אתה נוטל את חיוניותו של המוסד הישיר. במקום להתסדר, אני אלך על הכל, שמא אשיג הכל באמצעות הבורר.

יש נסיונות של ארצות שבהן יש בוררות. יש בזה קריאת תגר לתביעות בלתי פוסקות, בלתי רלבנטיות. מה יכולים להפסיד? כל העניין של יחסי עבודה מוכרח להיות מבוסס על ההידברות.

אני מסכים עם נתנזון, בתנאים של התיקרות של 30-40% קשה מאד להסביר לאנשים שישובו בנחת. ובגלל זאת, יש בעיה מיוחדת של עובדי השירות הציבורי. באותה מדינה שבה יש התיקרות של 37% השנה, יש רגיעה יחסית במשק התעשייתי ויש ערעור בלתי פוסק בשירותים.

אחת הטעויות שלנו במשק הציבורי היא שהוא מאורגן בצורה צנטרליסטית. אנחנו חותמים בשם כל העובדים. אתה מוכרח להפעיל את הקבוצה הייצוגית הישירה, גם אז לא באופן סופי.

ל. דיציאן:

כאן אני מסכים איתך. אני במשך שנים טוען את הטענה הזאת.

י. וושצ'ינה:

אנחנו לא משיגים שום מטרה על ידי זה שאנחנו מהר מאד חותמים בשם כולם. חיש מהר זה חוזר אל כל אחד בנפרד והשקט איננו. אם רוצים להשיג את זה, אין ברירה אלא לעמול על כך שהנציגים הישירים יהיו מעורבים ישירות במו"מ ובחתימת ההסכם.

באל-על לא נחתם הסכם כאשר קודם לא חתמו עליו העובדים. אין הסכמה, הם לא צד בהסכם העבודה. אין כל תכלית שאנחנו נחתום בשם כל העובדים מבלי שהעובדים יהיו מעורבים בעניין הזה.

בעניין הזה של שמירה על הסכם העבודה לא רק טיב ההסכם קובע אלא אופן עשייתו, מי משתתף בו. כל זה נוגע לצד העקרוני. כל הצעה שבאה לנתק את העובדים מן המערכה הזאת של עשיית ההסכם אין בה תכלית.

אם זה נכון, אז רבותי, הבה נחפש את אותם האמצעים שבאמצעותם העובדים הישירים מעורבים. אם אנחנו רוצים שהפועלים יחליטו על שביתה, צריך לתת מעמד למוסד שנקרא הצבעה חשאית של עובד במפעל. הצבעה חשאית תהיה רלבנטית אם יש לה ממשות. בתנאים הקיימים אין לה. כל הטעם של הצבעה חשאית ברוב מיוחד נעלם. אם רוב גדול של עובדים בכל זאת מכריע, אם ועד עובדים צריך להוציא את נושא השביתה מהסתודדות של שנים-שלשה אנשים, יש לדברים משקל. ולא שלשה אנשים מחליטים ובן לילה קופצת שביתה. קודם שביתה ואחר-כך מו"מ.

אני רוצה להבליט ולחזק את אותה התורה העיקרית שבנושא יחסי העבודה אין רצפטים של חוק. באנגליה החוק הוא בדם. לפועלי ישראל קשה להתרגל לחוקים.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: הם אימצו לעצמם חוק יותר חזק - חוק לחץ.

י. וושצ'ינה: היחס לחוק בגרמניה ובאנגליה הוא אחר. אינני בא בטענה. אין לפתור את הענין הזה. יש בזה הטעיה, אשליה ובמידה מסוימת התגרות, קריאת תגר לעובדים "רק לגבינו", "רק לגבי החלשים", לגבי העובדים העובדים בשירותים חיוניים.

ל. דיציאן: אני הדגשתי בדברי הפתיחה שלי.

י. וושצ'ינה: הטענה לגבי עובדים במפעלים חיוניים היא נכונה, אבל יש מומנט של אפליה. כולם רוצים את אותה מידת החופש. אנחנו מעונינים לא רק להטיל בירור, אנחנו מעונינים לשכנע את הנציגים של הציבור, אלה שיש איתם מחלוקת. אינני חולק שיש בעיה, הפתרון איננו בכיוון הזה, הפתרון בכיוון האחר, בכיוון של יתר דמוקרטיזציה, יתר מעורבות, יתר סמכות. מי שצריך לבצע צריך להיות מעורב ישירות.

ח. ברנשטיין: גבירתי היושבת-ראש, חברי כנסת נכבדים, הופעתי כאן מספר ניכר של פעמים בסוגיה זו או אחרת, בפני הועדה הנכבדה הזאת. אני חושב שאין מחלוקת בין ההסתדרות כגוף מייצג לבין חברי הכנסת, כולנו חותרים למטרה אחת - לשקט תעשייתי. הבעיה היא: איך משיגים שקט זה תוך כדי ניהול מו"מ חופשי? התחפרות בעמדות "שלי יש דרך יותר אפקטיבית ויותר טובה מאשר לכם" - היא לא הפתרון האידאלי.

בכל אופן המגע של ההסתדרות עם הרבדים השונים של ציבורי העובדים הוא אינטנסיבי ויום יומי. אפשר להגיד שפחות או יותר מחזיקים את היד על הדופק. השאלה היא, האם כל מה שאתה מציע תוך מו"מ בטרם פרוץ השביתה מתקבל או לא מתקבל? האם תוך כפייה אתה יכול לשכנע: יותר או לעורר ריאקציה יותר חזקה?

ידידי דיציאן, במזכירות הארצית של עובדי המדינה יושבים גם נציגי סיעות ומפלגות אחרות ואני את דעתם יודע. דעתם שונה תכלית השוני מדעותיהם של חברי הכנסת. אינני בא לבטא את הזעם ואת נוסח ההתבטאות לגבי שליחי הכנסת מאותן סיעות, כי אינני בא לעורר רוגז או תרעומת או לפלג מחנה. הם יושבים במזכירות הארצית כנציגי עובדים ואז הם מתעלים על בעיות פוליטיות אחרות, ודעתם אינה שונה מדעתי. בגזירות שהציבור לא יכול לעמוד בהן - מוטב לא להזדקק לחקיקה, וחקיקה היא גזירה שלא נוכל לעמוד בה.

אני אומר זאת מתוך נסיון ומתוך ידיעה מהמקור, מהשדה. יש חברי כנסת שמציעים שירותים חיוניים. האם בעידן שלנו אנחנו יכולים למסגר ולהגיד: זה שירות חיוני ואחר לא. אני אתן לכם דוגמא: מספיק ששלשה עובדים במרכז המחשב ישתקו את כל משק המדינה. הם לא כלולים בהצעות. הם לא ישלמו לספקים, הם לא יבצעו הזמנות, הם לא יעבירו צ'קים בזמן. מספיק שכמה אנשים החולשים על הגולם הזה ישתקו את כל משק המדינה. לא ראיתי שמישהו הכניס אותם לשירותים חיוניים.

היום בעידן שלנו קשה מאד לתחום תחומים ולהגיד: זה חיוני וזה לא כל כך חיוני. למחרת יתברר שמה שנראה היום לא חיוני - בדיוק ההיפך הוא הנכון.

אנחנו כולנו מלומדים וקראים עיתונות. יש משטרים שיש בהם איבודים מקצועיים והם קובעים מה טוב לעובדים בצורה דמוקרטית. אנחנו היינו עדים בשנים

האחרונות לתופעות של שביתות, של עליה על בריקות בפולין, בצ'כיה, גם ברוסיה. הזרע של מו"מ חופשי חודר גם למשטרים האלה.

רבותי, השאלה היא לא פילוסופית. השאלה היא איך תוך הידברות ניתן להגיע למירב ההבנה וההסכמה תוך ניהול מו"מ חופשי. ופה אף אחד לא צדיק ואף אחד לא רשע. גם ההסתדרות כגוף וולנטרי, מייצג ציבורי עובדים, חוטאת באיזה מקום במערכת. אנחנו מחפשים דרכים. אבל בניגוד לחברי הכנסת הנכבדים, מתוך הנסיון שהצטבר אצלנו, אנחנו לא הולכים לפתרונות קלים של חקיקה, כיוון שיש לנו דוגמאות של חקיקה שלא עמדו במבחן המציאות.

היה לי "העונג" להופיע בבחי דיין לעבודה, כאשר אני כנציג עובדים התיצבתי כנגד דעות של קבוצות או של ועדי עובדים והפסיקה של בית הדין היתה רחוקה מאד מהעמדה שאני נקטתי. הוזה אומר שגם בחקיקה הפררוגטיבה שמורה לשופט. ומי שעקב אחרי עבודת בית הדין לעבודה - וזה מכשיר שיצרנו על דעת ההסתדרות ועל דעת בית המחוקקים זלנן - יראה שלא תמיד אנחנו שמחים על פסיקה זו או אחרת. יש דברים שלפעמים סותרים את ההגיון הבריא.

אינני רוצה לטאטא את הבעיות מתחת לשטיח. אחרי הכל אני חושב שהחוקה הוולנטרית של ההסתדרות מחויבת שינוי, שנוי בגין סמכות: מאיפה עד היכן ועד עובדים, מאיפה עד היכן מועצת פועלים, מאיפה עד היכן הסתדרות ארצית וכו'. על דעת כל הסיעות במוסדות ההסתדרות, אני מקוה בכל ליבי. כי ידוע לי מה עשינו בשטח זה עד עכשיו במוסדות ההסתדרות לתיקון המצב. ואכן מותר לי גם להניח שאם כל הדברים האלה לא יביאו את הגאולה לעם ישראל, בכל אופן הם ידברו יותר אל המוני העובדים - מו"מ חופשי תוך מיצוי כל הדרכים. אם הם וחלילה, נגזור גזירות על ידי חקיקה, אנחנו נהיה עדים שגם במעגלים של ועדי העובדים לא יהיה לנו עם מי לנהל מו"מ ואת מי לשכנע. וכבר היו תופעות כאלה שועדים התפטרו. אינני חושב שחקיקה או תקנה תוכל לשאת את הושבתם או כינוסם של כלל ציבור העובדים באיזה שהוא מקום, זו גזירה שציבור העובדים לא יוכל לעמוד בה.

הבעיה היא בעיה, חקיקה לדעתי לא תפתור אותה. אם יש הצעות דמוקרטיות באמצעות נציגויות העובדים - אינני חושב שאוזנה של ההסתדרות תהיה אטומה מלשמוע. זוהי בעיה חברתית ממדרגה ראשונה, הרקע שלה לפעמים תסכול, לפעמים החלטה פזיזה של ועד זה או אחר ולפעמים גם צדק סוציאלי, כאשר יש כירסום עצום בשכר. קבוצה שלמה של עובדים במערכת חיה בהרגשה של כירסום פרמננטי בשכר.

כאשר בא עובד שכיר ואומר: ב-2500 לירות לחודש אינני יכול לפרנס את המשפחה - כנגד זה שום חוק לא יעמוד. לפיכך אנחנו צריכים גם לקחת דוגמא מארצות דמוקרטיות ולראות האם החוקים עמדו אצלן במבחן המציאות. עד כמה שידיעותי מגיעות אני רשאי להגיד שלא עמדו. הבה לא ניחפו ולא נחשוב שבחקיקה חפוזה נפתור את הבעיה.

שורש הדברים לא נעוץ בחקיקה, כי יש לנו חוקי עבודה, יש לנו תיקון מס' 2 ותיקון מס' 3. הם עדיין לא השיגו את מטרתם. כאזרח המדינה וכנציג פועלים אני לא מעוניין שבית המחוקקים יחוקק חוקים שיהיו מבחינת גזירה שהציבור לא יכול לעמוד בה. ואלה הם עיקרי הדברים.

היו"ר ש. ארבל - אלמוזלינו: אני רוצה לזרוק שאלה פרובוקטיבית. אני תמימת דעים לגבי שלילת חוק בוררות חובה. בישיבה הקודמת הצגנו למזכיר ההסתדרות שאלה ולא קיבלנו תשובה. כיוון שאתם יותר מצויים במטריה הזאת, אולי תוכלו להשיב לנו. חוק - לא, מה כן? כאנשים שמופקד בידיהם הנושא של האיגוד המקצועי, מה בכל זאת ההצעות שאתם מציעים? כיצד ניתן קצת לרסן את כל התופעות הללו שהם היו נחלתם של השירותים הציבוריים ובמיוחד של השירותים החיוניים?

מ. ורטמן: שיהיה סולם שכר הגיוני. השביתות בארץ הן לא על שכר, אלא על הפרשיות.

ל. דיציאן: המלחמה על הדעה.

היו"ר ש. ארבלי - אלמוזלינו: בכל זאת, מתוך הנסיון של העבודה לאלו מסקנות הגעתם? מה ניתן לעשות על ידי ההסתדרות כדי לשפר את המצב הזה? אני הצגתי את השאלה, תשובה לא שמעתי.

א. רייף: חברי במזכירות הסתדרות הפקידים ואני מייצגים ציבור המונה כ-130 אלף איש, המועסקים בענפי המשק השונים, במוסדות ציבור, במוסדות ממשלתיים, פקידי תעשייה, פקידי מסחר, חברות ביטוח, חברות גז, בנקים ועובדים במוסדות להשכלה גבוהה וכו'. אני רוצה לציין, לא מעט בסיפוק, שעד עתה היה במקומות העבודה שנמצאים בטיפולנו שקט יחסי במישור יחסי העבודה.

אינני רוצה לומר בזה שלא היו משברים ביחסי העבודה, אך את אלה הצלחנו לאתר, וברוב המקרים לפני פרוץ הסכסוך. וזה תודות למגעים הישירים שקיימנו עם הצד השני, שיש לנו עימו החקשרות חוזית על ידי הסכמי עבודה. בתוך הסכמי העבודה - כדאי לציין - סעיפים המורים איך לפתור משברים ואיך להפעיל את אותם הכלים שעומדים לרשותנו, על מנת לקיים את הדיונים הישירים בין הצדדים. ברוב המקרים הכלים האלה פועלים. כדוגמא אני רוצה להביא את המוסדות המוניציפליים. זה ציבור גדול מאד, ציבור שעוסק בעבודות שונות, החל מפועלי התברואה ועד לפקידות הבכירה בעיריות. יש לנו בשלטון המקומי ועדה פריטטית קבועה שעוסקת מיד בכל סכסוך שפורץ ובהשתתפות הפעילה של הצדדים הנוגעים בדבר. עד עתה הצלחנו לשמור על שקט ביחסי העבודה באותו מיגזר ובמיגזרים אחרים.

יוצא, איפוא, שאנחנו יכולים על סמך הנסיון שלנו לומר שאיננו רואים בחוק של בוררות חובה שום פתרון להגיע לשיפור ביחסי העבודה. וכבר אמרו חברי, שאין להעלות על הדעת שמשטר אשר איננו מטיל הגבלות במיגזרים שונים בחיינו, יוכל להגביל דווקא את המאבק המקצועי החופשי.

אין להעלות על הדעת שאפשר להעביר ויכוח או סכסוך בין שני צדדים במקומות עבודה לרשות שיפוטית ולהביא לעימות בין המערכת השיפוטית, שהיא הסמכות העליונה במדינה, לבין ציבור עובדים. הרי סכסוך עבודה בדרך כלל מסתיים על ידי יישוב סכסוך, כאשר שני הצדדים משתדלים לאחר הסכסוך לשכוח את סימני המאבק. האם מישוה מעלה על הדעת שאפשר לחזור לעבוד במוסד, במפעל, כאשר צד אחד יראה את עצמו כמובס על ידי החוק? האם על ידי זה אפשר להגיע לאיזה עבודה משותפת, הבנה משותפת אחרי הסכסוך? הרי יישארו צלקות שכמעט בלתי ניתן ליישב אותן גם אחרי הסכסוך.

אני ראיתי בדברי ההסבר להצעות החוק: כדי למנוע הידרדרות ביחסי העבודה. האם על ידי זה שהצדדים יחזרו לעבודה אחרי כפייה נמנע הידרדרות ביחסים, כאשר כל אחד יושב בעבודתו? אני בספק. אין לי ספק שצריכים לפעול כדי להגיע לשיפור ביחסי העבודה, בפרט במיגזרים הלקויים,

כבוד היושבת-ראש שאלה שאלה נכונה: אז מה? קשה למצוא פתרון חד וחלק. אין לי ספק שדרושה רפורמה רצינית ויסודית בכל מרכיביה של מערכת יחסי העבודה. רפורמה זו צריכה לחול הן במבנה הארגוני, הן במישור הפרוצדורלי והן באספקטים התנהגותיים ויחסי הגומלין של כל אלה שמשחתיים במערכת זו.

אין לי ספק שיש צורך לשנות את השיטה של ניהול המו"מ בין הצדדים. יש צורך להחליף את הגישה שכולה סחבת לגישה יעילה וקונסטרוקטיבית יותר. אין לי ספק שצריכים לעבור ממו"מ ריכוזי נוקשה לדיון יותר דצנטרליסטי, בהשתתפות הצדדים. יש צורך לצאת מהשמרנות של תקשורת בין שני הצדדים.

אני רוצה לומר שגם אצלנו בתוך הבית, בתוך ההסתדרות חייב לבוא שינוי יסודי מאד. אנחנו בשטח לפעמים עדים לכך שועד עובדים המונה איקס חברים מכריז על שביתה מבלי לשאול את הציבור שהוא מייצג אותו ומבלי שהציבור יודע את העילה האמיתית לסכסוך.

החבר וושצ'ינה כבר דיבר על הדמוקרטיזציה בתוך מקומות העבודה. מכל מה שהצגתי עד עתה אני אומר שהפתרון לא יבוא על ידי החוק, לכן אנחנו מתנגדים להצעת החוק.

ג. אושפיז:

אני לא ארחיב את הדיבור. אני רוצה להוסיף כמה אספקטים. סכסוכי העבודה קיימים גם לפני היות החברה המודרנית, ביחוד בחברה התעשיתית. בחברה הטוטליטרית אין סכסוכי עבודה ואין שבתות. שם היו מדכאים אותם בכח, בשפיכות דמים. עכשיו גם שם הפסיקו. החברה התעשיתית מחפשת דרך אחרת, מחפשת יותר הזדהות של העובד עם המעביד, עם החברה. לכן יש ענין של דמוקרטיזציה תעשיתית. זה הפך למדע, באוניברסיטה עושים הרבה מחקרים בנושא זה.

אני קיבלתי מכרימן חוברת שלמה העוסקת בנושא זה. חברי האיגוד המקצועי לומדים באוניברסיטה ומדברים הרבה על "מיד בישטימונג". הם יודעים שבחברה הסכנוקרטיית, בעידן הטכנולוגיה המודרנית אי אפשר בלי הזדהות של העובד.

ל. דיציאן: בגרמניה שבתת עובדי המדינה אסורה בהחלט.

ג. אושפיז:

יש בידי מחקר שלם על הענין של בוררות חובה. באוסטרליה יש בוררות חובה ועל כל 1000 עובדים אבדו 2100 ימי עבודה. בניו זילנד למעלה מ-1000. באנגליה לא משתמשים בחוק הזה. המעסיקים כבר לא רוצים להשתמש בחוק הזה. באנגליה המצב הרבה יותר גרוע, שם יש פיצול גדול של האיגוד המקצועי. עשרה פועלים יכולים לשתק בית חרושת, דבר שלא קיים אצלנו.

אנחנו רואים את האפקטיביות של החוק הזה. למעשה אינכם יכולים להגיד שההסתדרות אינה ערה לכך. ההסתדרות הגיעה למסקנה של בוררות מוסכמת. ההסתדרות יודעת שמה שקרה בשירות הציבור מחייב טיפול.

בחברת החשמל היה עכשיו סכסוך, האם ידעתם על כך? נתנזון טיפל וסידר את הדברים בשקט. לא הלכו לבוררות מוסכמת ולא לשום בית דין. כך מוצאת ההסתדרות את הדרך הרבה פעמים. אני הייתי אחד מאלה שטיפלו בסכסוך קשה של קצ"א.

גם ההסתדרות מודעת לעובדה שפה יש להכניס שינויים רבים. ההסתדרות מטפלת בכל ענין של הכרזת שביתה, שלא כל ועד יוכל לקום יום אחד ולהכריז שביתה.

דבר אחד ברור - בהתפתחות של שנות השבעים, עם גידול מספר הועדים אי אפשר להמשיך באותה שיטת טיפול. דרושה יותר מעורבות של העובדים. אם ההסתדרות צריכה להילחם בשביל העובדים - היא צריכה לדעת שיש דרישה של העובדים למלחמה הזאת, ולא דרישה של ועד או ריב ועדים.

אותו דבר לגבי שירות המדינה. מה שהיה פעם התיישן. לפני עשרים וחמש שנה היו כמה אלפי עובדים. נציב שירות המדינה היה מלך העובדים. היום לא יכול להיות שעובד תקשורת יהיה קשור בשרת בבית הספר. זה לא הולך כך. במתכת היו 16 ענפים - גמרו, אין סכסוכים. צריך רה-ארגון של כל הענין. לא יכול להיות שהאחות פעם תשתיק לשירות עובדי המדינה ופעם לארגון האחיות. לא על ידי חוקים נעשה זאת, אנחנו רוצים לרדת לשורש הענין.

גם את ענין דרגות השכר צריך לקבוע, ולא שיהיה מ"מ על כולם ואחר-כך עם כולם. אני י שבת עכשיו עם עובדי מס. יש מקצוע של עובד מס, הוא צריך הרבה ידע. בלי ידע לא יוכל לגבות מס. בעבר היה נכנס הנישום אל עובד המס ומתמקח איתו. צריך ללמוד את הענין הזה ולנסות לארגן אותו אחרת.

נראה איך תפעל הבוררות המוסכמת.

ל. דיציאן: אולי חברי ועדת העבודה יכולים לקבל את המסמך הזה שלפיו הוקמה הבוררות המוסכמת?

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: הובטח לנו שנקבל.

ג. נתנזון: ברצון ניתן.

ג. אושפיז: כולנו מסכימים שאפשר לפעול בשטח הארגוני רק עם ועדים. אם מחר יקראו לחבר ועד לבית דין והוא לא

ג. אושפיז

יוכל לקיים מה שפסקו והוא יהיה נתון לחשש של הליכה לבית סוהר - הוא לא ירצה להיות חבר ועד. נצטרך לדבר עם כל העובדים כדי למנות בכח החוק ועדי עובדים. איך תעשו זאת? סוף סוף איך המדובר במשטר קואופרטיבי, מדובר במשטר ולנטרי.

ל. דיציאן:
אולי צריך גם את זה לשנות על ידי חוג איגוד מקצועי. יש דברים כאלה בהרבה מדינות באירופה שהן תחת שלטון סוציאליסטי.

ג. אושפיז:
אתם רוצים הלא לכבוש את השלטון בהסתדרות. אני מקווה שלא תצליחו. בואו נראה את התפתחות הענינים, איך התפתחו הענינים עד עכשיו. בואו ננסה את הדרכים החדשות שההסתדרות מנסה ללכת בהן. ההסתדרות לא אומרת שהכל טוב, היא מודעת לכל הקשיים, בעיקר אלה הקיימים בשירות המדינה.

הנה שמעתם, עיש 130 אלף פקידים ואין סכסוכי עבודה. בתעשייה יש שקט. גם פועלי תעשייה לא יכולים להתקיים מהמשכורת שלהם ויש שקט בתעשייה, מפני שהם חרדים למפעלים, הם חרדים למקום העבודה שלהם. הם מזדהים עם מקום העבודה, הם יודעים שזה סם החיים שלנו. לא על ידי חוקים של בוררות חובה נוכל להצליח. ננסה את הדרכים האחרות.

מ. בית-דגן:
אחרי הנימוקים כבדי המשקל של חברי בהסתדרות קשה להוסיף עוד ארגומנטים נוספים מכריעים. אבל אני הייתי רוצה להוסיף מספר מלים.

אי אפשר להקים מערכת או סוללה של חוקים כדי לכפות על קטע טוטה מהמסגרת. יש יוצאים מהכלל גם בשירות המדינה, אבל בפירוש בשירות הציבורי רוב רובו של הציבור מקבל את המרות של החוקים הקיימים. יש קטע שלא מקבל את החוקים האלה - הוא לא יקבל את החוק של בוררות חובה. נשאלת השאלה, האם עדיף לכפות על 200 אלף עובדים שמקבלים את המסגרת של הידברות, של מו"מ חופשי ושל אחריות משותפת, כדי לכפות על עובדי הדואר, מסים או אל על?

האם הריכוזיות הזאת הקיימת היום בשירות הציבורי הממשלתי היא לא מזמינה לחצים יותר חזקים?

שאלה היושבת-ראש, מה כן? במקום החוקים האלה, אולי ננסה להקטין את השיטה של הריכוזיות, כאשר כל דבר צריך להיות מוכרע רק על ידי וצדק שרים? אם יש בעיה לכבאים, אי אפשר לכפות פתרון זה על עובדי המסים. יש בעיה של אנשים שעובדים בשבתות, בלילות ובחגים - צריך לפתור אותה. את עובדי המסים לפצות בצורה אחרת. אי אפשר לכפות עליהם פתרון שווה דרך ועדת שרים.

כל בוררות הרי היא לא משפט, כי אם דרך של פשרה. עם מי יתפשרו ועל מה?

ל. דיציאן:
אתה טועה טעות מוחלטת כאשר אתה אומר שבוררות היא שפרה. צ. נתנזון:
בוררות חובה היא משפט.

מ. בית דגן:
זו פשרה לא לפי הרצוי אלא לפי המצוי, ואז הבעיה לא נפתרה, אז צריך להכניס מערכת חוקים חדשה. היה רצוי ללמוד מהכלל ולא להפוך את הכלל ליוצא מהכלל. רוב רובו של הציבור חי את עבודתו במסגרת של הסכמים, במסגרת של מו"מ, לא של עשירים גדולים. אני חושב שצריך לאפשר לנו להמשיך להתקיים במסגרת של מו"מ חופשי, עם המסגרת של ועדות פריטטיות, עם מסגרת של אחריות של שני הצדדים. מחר צריך להמשיך לחיות הלאה.

במסגרת של חוק בוררות חובה אינני יודע אם העובדים יקבלו על עצמם את מה שהם מקבלים היום, כאשר צריך לעמוד במצוי ולא רק עם הרצוי.

ל. דיציאן:
אני מבקש את סליחת היושבת-ראש שאני לא אשיב לשאלות שנשאלתי. אני רוצה להגיד שקודם כל אני לא בא להגן על הצעות אחרות - ואני אפילו עיינתי עיון מעמיק בהצעות של חברי הכנסת- מחוץ להצעתו

של חבר-הכנסת נסים שאני מייצג אותו כאן.

אני מסכים בהחלט - והדגשתי את הדבר הזה בדברי הפתיחה שלי - שבתקופה של אינפלציה דוהרת, במשך שלש שנים רצופות אין פלא שיש וקיימים סכסוכי עבודה עמוקים. תמיד יש מגזרים מסוימים של עובדים שהם יוצאים מקופחים, ששכרם הריאלי יורד מעל ומעבר לשכר הריאלי של יתר הציבורים והמיגזרים. מזה לא התעלמתי ואמרתי בדברי הפתיחה שלי.

אני שמחתי גם לשמוע מכל הנציגים שהמצב כפי שהוא קיים היום הוא בלתי נסבל. אני חושב שיעידו עלי חברי בוועדת העבודה, שאני לפחות בשנה האחרונה לא פעם ולא פעמיים התרעתי על העובדה של הצנטרל־זציה המוחלטת בשירות הציבורי, שהיא אחד הגורמים השליליים ביותר והגורמים לסכסוכי העבודה.

הרכב ארגון עובדי המדינה כפי שהוא קיים - יסלח לי ידידי ברנשטיין - הוא אנכרוניזם. ארגון עובדי המדינה זו הסתדרות בזעיר אנפין. יש לך כאן מהעובדים המתוחכמים והבכירים ביותר עד לעובדים שהם בדרגות הנמוכות ביותר. שכל אלה יהיו בתוך 13 דרגות - זה דבר בלתי אפשרי. (ח. ברנשטיין : 21 דרגות). גם 21 לא מספיקות.

בזמן שפורסם דו"ח ועדת הרביץ ייצגתי את המחלקה לעובד האקדמאי בפני ועדת השרים לענייני שכר. נציגי המחלקה, לפחות, התריעו בפני ועדת השרים שזה יהיה אחד האסונות בעתיד. זה היה אחד הדו"חות הפטולים ביותר. עד כמה שידוע לי, הרביץ לא כתב את הדו"ח. הוא רק חתם.

היו"ר ש. ארבלי - אלמוזלינו: הוא היה היושב-ראש.

ל. דיציאן: אינני משחרר אותו, אבל לא הוא כתב את הדו"ח. אני יודע מי בדיוק כתב אותו. אני לא אדבר עליו, הוא כבר בעולם האמת. שמעתי זאת ממנו כאשר עוד היה בחיים.

רבותי, אני אמרתי והדגשתי את הדברים האלה, גם חברים בוועדה מרכזת אינם יכולים להכחיש, לפעמים עקשנות וגם סחבת גורמים בעקיפין להוצאה של מאות לירות מיותרות. חברת-הכנסת גז יסבה יחד איתי בוועדת השירותים כאשר טפלנו בסכסוך עם רופאי בתי חולים. אני מוכן להגיד כאן בפורום זה שעקשנות של נציגי הממשלה גרמה להוצאה מיותרת של עשרות מליוני לירות ולמאות מליוני לירות בכל המיגזר של השירות הציבורי, בגלל תגובת שרשרת. כאשר דנו בויקשנו מו"מ ללא תנאים, השר הנוגע בדבר, עוד לפני שגמר לשמוע את ההחלטה שלנו, הודיע: רק בתנאים של הממשלה. והתוצאה היתה התעקשות מהצד השני. אינני צריך להגיד בפורום זה מה התוצאה של ההתעקשות בשירות כה חיוני. ואז ברגע מסוים היו צריכים להיכנע.

אותו הדבר לגבי שביתות אחרות, היתה התעקשות ללא טעם עד לרגע מסוים, וברגע מסוים כניעה טוטלית - על מנת לא להביא לידי שיתוק מוחלט. זו אחת התוצאות של הסחבת הארוכה.

הייתי במשך שנים עובד מדינה, יו"ר ועד עובדים, חבר מזכירות איגוד עובדי המדינה, בין מארגני השביתה הגדולה של כל ציבור האקדמאים. אני מכיר את הדברים. אני זוכר את השביתה הראשונה על תשלום בזמן של המשכורת. אחר-כך היא עוגנה בחוק. אני מזכיר לכם נשכחות, רצו אז בצורה כל שהיא, לפי שיטת הסוכנות היהודית, להרוויח חודש משכורת.

נ. אושפיז: אז דרשת בוררות חובה.

ל. דיציאן: גם אז לא דיברתם רק על הדברים האלה. היות וכל החיציים הופנו אלי...

י. וושצ'ינה: לא אישית, עובדתית.

ל. דיציאן: עכשיו אני בא לבוררות חובה. חברים יקרים, גם אתם הגעתם לידי מסקנה שאנחנו צריכים להגיע בצורה כל שהיא לשינוי המערכת. שינוי המערכת אומר למצוא דרכים חדשות, דרכים לא מקובלות. ואני יודע

בדיוק את התוצאות כפי שהן היו באוסטרליה ובניו זילנד, גם אני למדתי אותך. לכן אנחנו היינו מאד מאד זהירים בהצעותינו. חבר-הכנסת נסים אומר בהצעה שלו נסיון לשנה אחת בלבד.

אני הדגשתי בדברי הפתיחה שלי ואני רוצה להדגיש גם עכשיו, יש כאן רשימה של 8 סוגי עובדים שרואים אותם כחיוניים. אני הדגשתי שאני לא עומד על הכל. אני לא אומר שכל מה שכתוב כאן קדוש. אנחנו מדברים על הצעת חוק, על דיון טרומי. אף פעם חוק מסוג זה לא חוזר מהועדה עם אותו נוסח, עם אותם הפרטים כפי שהם מופיעים בהצעה המקורית.

מר אושפיז, אתה סיפרת על ענין חברת החשמל. אתה יודע כמוני שעשרה או עשרים מהנדסי משמרת יכולים לשחק את המערכת. אם קיים מצב כזה שיש קבוצה באופן יחסי קטנה שהיא יכולה לשחק שירות שהוא, לכל הדיעות, חיוני ביותר לכל המערכת התעשייתית, החקלאית, הבטחונית - האם צווי ריתוק הם הדרך או הפנייה לבוררות חובה, ממונה על ידי בית המשפט? ואני געה על כך, ואני חושב שכולנו גאים על כך, שלכל הציבור הישראלי, כולל כל ציבורי העובדים, יש אמון מלא בבתי המשפט בארץ.

גם את זאת הדגשתי בדברי הפתיחה ואני חוזר - כיוון שרוב החברים כאן לא היו נוכחים - אני גאה ואנחנו צריכים להיות כולנו גאים שעד כה כמעט לא היה מקרה של הפרת צו בית הדין לעבודה על ידי ציבור העובדים. ציבור העובדים מוכן להיאבק, אבל הוא לא מפר חוק, הוא לא מפר צו בית משפט.

י. וושצ'ינה: (א) היה יותר ממקרה אחד (ב) היו מקרים אחדים שבהם הממשלה עמדה בפני הנסיון וביטלה את צווי הריתוק בבתי החולים.

ל. דיציאן: אני לא עובד באיגוד מקצועי ואינני יודע את הפרטים. ההתרשמות שלי ושל הציבור כולו היא שברוב המקרים של המקרים לא היה אפילו נסיון להפר צווי משפט.

אם יתעורר סכסוך באחד השירותים החיוניים, כאשר הועדה בשיתוף פעולה מלא עם ההסתדרות בתור הארגון היציג יקבעו על דעת כולם: זהו שירות חיוני, מעל ומעבר לכל צל של ספק. הבה נבחון את הדברים ולא על ידי מאסר. אנחנו לא הצענו מאסר. אנחנו דנו על חוק רישוי בעלי מלאכה. הממשלה והרוב בוועדה הציעו 25 אלף לירות קנס ושנה מאסר על אי מילוי. אני הייתי זה שהתנגד למאסר.

כל חוק מוכרח לקבוע סנקציה על הפרתו, אחרת איננו חוק. חוק מחייב משהו לעשות. לכן אני אומר שכולנו בדיעה שצריכים לחפש דרכים חדשות, אז הבה נעשה נסיון משותף להנהיג בשירותים החיוניים ביותר לתקופה מצומצמת נסיונית של שנה אחת את המוסד של בוררות חובה.

י. דרניצקי (יודין): אני תומך בעמדת נציגי ההסתדרות.

י. ז' אמיר: לדעתי הדיון שאנחנו מקיימים בהצעת בוררות חובה בקריאה טרומית הוא דיון מיותר. היינו צריכים להחליט מההתחלה להחזיר את הצעת החוק לכנסת.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: איך עושים זאת? אחרי דיון.

י. ז' אמיר: אני מציע זאת היום. ולמנוע מעצמנו עוד דיבורים לא תכליתיים שאין בהם ממשות. לדעתי הצעת החוק הזו הוגשה באופן קנטרני, תכליתה ומהותה קנטרניים.

האמת היא שהיום אנחנו בציבור מאד מתקשים להסביר את יחסי העבודה במשק. אבל בסופו של דבר, אם יש מחלה כרונית אשר מלווה את המשק הישראלי - זו המחלה של ההצמדה וההצמדה האוטומתית. קשה להיאבק כנגד ההצמדה הזו בלי לתת פתרונות לבעיות ספציפיות שישנן במקומות העבודה השונים.

לעניות דעתי לו ההסדרות והממשלה היו יושבים יחד ומוצאים פתרון שיפתור את הבעיות האלה, יכול להיות שהיינו מונעים מעצמנו את עגמת הנפש שבה אנחנו חיים כל הזמן. אבל אין זה משחרר אותי מלומר שהחוק הזה בעצם הוא גולם הקס על יוצרו. זוהי הצעת חוק שהציבור לא יוכל לשאת אותו. הרי החוק בא להסדיר דברים בצבור, ואם הציבור לא יכול לשאת - אז מוטב שלא יהיה חוק.

חוק בוררות חובה מעמיד אותנו בפני עימותים לא נעימים של הפרת החוק פשוטו כמשמעו, ומי שמנסה להסתתר מאחורי אחריותם של העובדים שלא יפרו את החוק - צריך להבין שיש גם גבול לסבל. אם החוק יפר את המהלך התקין של החיים, יפרו אותו. ניתן בצורה מתוכחמת להפר חוק.

אני קיבלתי הוראה מהשופט להורות לעובדים לצאת מהעבודה. הוצאתי מכתב לעובדים. אבל לפני כן החלטתי שאין לי סמכות להורות. העובדים לא מבינים מה מנהיגיהם עושים.

אני גורס שכל האמירה שתוספת שכר יש בה גורם אינפלציוני אין לה יסוד. המשכורת המשולמת לכל הפקידים, הסוהרים, גננות, שוטרים מהווה בסך הכך 8% - 11,3 מיליארד לירות. מצד שני לספקים המדינה מוציאה 24% - 33 מיליארד לירות. לשכירים משלמים פעמיים בשנה תוספת יוקר ולספקים משלמים תוספת יוקר מדי חודש בחודשו.

אני מברך את העובדים שהם לא שותקים יותר. אני מקווה שגם עובדי היצור יעשו זאת. אנחנו מרויחים הון תועפות, מבזבזים כספים שאין להם תכלית. מפני שזה כסף שחור, אפשר להוציא במסעדה 300 לירות. על חשבון מי? אינני חושב שפועלי ישראל צריכים להיות אחראים יותר מאשר חלקי אוכלוסיה אחרים.

כל הכבוד להסדרות, בשנתיים האחרונות ההסדרות ערה לנושא הזה. אני מקווה שבנושא של פועלי היצור היא תשמיע את קולה. ללא ועדי עובדים תהיה אנרכיה במשק הישראלי. זה אולי התפקיד הקשה ביותר שישנו, לעמוד בין הפטיש והסדן. ללא החברים האלה אשר סופגים מדי יום ביומו את הביקורת על המדינה, על השיכון, על הבעיות הסוציאליות ועל השכר - מי היה יכול לעמוד בחזית הרחבה הזאת?

אז מה אתם באים להציע היום? בוררות חובה, כדי להעמיד את אותם הוועדים בעימות עם החוק ואולי להכניס אותם לבתי סוהר. העובדים לא יתנו לחבריהם ללכת לבתי סוהר, ילכו יחד איתם. במקום לבנות בתי ספר ובתי חולים נבנה תשתית לבתי סוהר. הנגב רחב. מי שמציע בוררות חובה עושה עוול לאינטליגנציה של העובד. יש מקום כבר היום להחזיר את החוק הזה.

חברים יקרים, הזדהות עם מקומות עבודה יכולה להיות בשני תנאים עיקריים - כאשר ההנהלה, פרטית או הסתדרותית, משמפת את העובד במתרחש במפעל, בקשייו, בקביעת המדיניות, בשיחוף בהחלטות. לא הכסף הכל, גם לעובד יש כבוד ויש להתחשב בו, מהעובד על יד המחרטה ועד הניהול הגבוה.

במקום להציע לנו חוק שיתוף עובדים בניהול מציעים לנו חוק בוררות חובה. אין זו קנטרנות? זה יותר מקנטרנות. אם אנחנו רוצים הזדהות, אנחנו צריכים למצוא את השורש. כמו שאזרחי המדינה מזדהים עם מטרות המדינה, במיוחד עם צהל, והם שותפים בכל הדרגות.

ועדת שרים לענייני שכר היא דבר מיותר. להיפך, זה אולי יורת גרוע. כאשר שנים-שלשה פקידים מקבלים גושפנקה של ממשלה ושל ועדת שרים לענייני שכר - זה יותר חמור. לי ידוע על מקום רגיש במדינה הזאת שבגלל סחבת חמורה ביותר מגיעים היום למחשבה של הליכה לבחירות באופן נפרד - ואני מדבר על השוטרים. כאשר הם זעקו לפני שנה אף אחד לא שמע להם. אם אני עוקב אחרי כל מה שקרה מראשית 1976 - הוא לא פחות ולא יותר מסחבת חמורה. גם בנושא הזה צריך לבוא לקראתם ולגמור את הבעיה.

על כן אני בהחלט גורס מ"מ חופשי בין הצדדים ולגמור את הנושאים מסביב לשולחן. וניתן לעשות זאת כאשר יש שיתוף בין כל הצדדים. אינני מקבל בשום פנים ואופן את הדעה אומר שקבוצה קטנה של עובדים יכולה לשתק מערכת שלמה. אני זוכר אצלנו בים המלח היו 8 חברים שרצו לשתק את תחנת הכח. טיפלנו בהם יפה. איך? על ידי שיחה

איתם. בהידברות, בהפעלת השכר והרגש יש פתרון.

אני מציע להחזיר את הצעת החוק לכנסת. למיתה שקטה

אני מוכן לתת הספח.

היו"ר ש. ארבלי - אלמוזלינו:
לפנינו שלש הצעות חוק, להוציא הצעת חוק של עקיבא נוף. חבר-הכנסת דיציאן מתיחס להצעת חבר-הכנסת נסים, שאותו הוא מייצג. בוועדת העבודה לא נכנסנו לפרטי פרטים בשלב זה, דנו על הצד העקרוני - אם יש מקום לבוררות חובה כפתרון לנושא סכסוכי העבודה או אין מקום? חזקה על נציגי ההסתדרות והמשלחות השונות שישתמשו באותם הארגומנטים והפרטים הכלולים בהצעות החוק השונות, כדי לבסס את עמדתם הנגדית המוחלטת נגד בוררות חובה.

כאשר אנחנו מדברים, אין לי ספק שאנחנו צריכים להעלות על נס את ציבור העובדים אשר במשך כל ימות השנה עושה עבודתו במסירות נאמנה ותורם לשקט ביחסי העבודה, לייצוב יחסי העבודה ולהבנה במקום העבודה. איננו מדברים בהכללה, אנחנו נצטרך לעשות הפרדה בענין הזה.

למל אותם האלמנטים שאנחנו מונים אותם כגורם בהתערעור יחסי העבודה, אשר בחלקם הגדול מוצדקים: האינפלציה הדוהרת, העיוותים במבנה השכר. במיוחד לגבי שירות המדינה והשירות הציבורי - שמחנו לשמוע שההסתדרות ערה להם ולא מהיום. הגיע הזמן להתחיל לדון בכל הרצינות בגיבוש שיטה חדשה, רפורמה חדשה ודרכים חדשות, על מנת לשפר את הקיים ביחסי העבודה, עם כל הקשיים שישנם.

הגדיל לעשות החבר רייף, כאשר מנה את כל אותם הדברים שהוא חושב שיש לדון עליהם ולישמם: ריאורגניזציה חדשה, רפורמה חדשה, ניהול מו"מ על ידי מעורבות יתר של ועדי העבודה, שיתוף העובדים בהכרעות. הדברים נאמרו על ידי החברים נתנזון, ווסצ'ינה ואושפיז. אנחנו מבקשים מנציגי ההסתדרות לשבת על המדוכה, כדי לגבש את הרפורמה החדשה הזאת שאתם חושבים - ואנחנו מאמינים - שיש בכוחה של ההסתדרות לתרום לשיפור המערכת הזאת ולעידוד יחסי העבודה.

חבר-הכנסת ז'אק אמיר, אינני מקבלת אצלך דבר אחד. נכון שציבור העובדים אינו יכול להשלים עם התרחשויות אלה, אבל עליו לנהל את המאבק המקצועי שלו בדרך המקובלת של מו"מ, ולא לקחת בידיו את החוק, ולא חשוב לו אם יש ארגון עובדים יציק או לא. עם כל הפבוד לוועדי העובדים, נתנו להם את הכוח, אבל הם צריכים לדעת את מי הם מייצגים ובשם מי הם מדברים.

י. ז. א. אמיר: היום לא נותנים, היום לוקחים.

היו"ר ש. ארבלי - אלמוזלינו: אני חולקת עליך. צריך לקבל את מרותה של ההסתדרות לארגון, לייצוג. הם אינם יכולים לקבוע להם את העמדה.

י. ז. א. אמיר: אני דוגל ברפורמה של ההסתדרות.

היו"ר ש. ארבלי - אלמוזלינו: אם מכריזים שביתה בלי אישורה של ההסתדרות, בסלי הסכמתה ובלי סמכותה - על זה אנחנו מדברים. אלה הדברים שגורמים להידרדרות ביחסי העבודה. ההסתדרות מתבקשת לשים סכר על כל הנעשה, להטיל מרותה על חבריה ועל הועדים אשר נבחרו בשמה ובשמה הם פועלים.

הגיע הזמן לגמור את הרפורמה בענין זה של ועדי העובדים, לקבוע את המסכות שלהם, את מסגרת הפעולה שלהם.

י. ז. א. אמיר: נתן הכין איזה דבר.

היו"ר ש. ארבלי - אלמוזלינו: אינני יודעת מה הכין. נקודה אחרונה: עד עכשיו היו פניות רבות מאלה שמתנגדים לחוק בוררות חובה. והראיה - הופיעו בשתי ישיבות עד היום. אני כיושבת-ראש הועדה בכנסת עוד לא קיבלתי

אף מכתב אחד, לא מציבור עובדים, לא מבודדים אשר רוצים להופיע בפני הועדה להגן על הצעת חוק בורות חובה. אילו הייתי מקבל, הייתי ברצון מזמינה אותו להופיע.

אני יודעת שיש פניות רבות של מזכירי מועצות פועלים. הסתדרות המורים רצתה להופיע, כדי לחזק את הטיעונים נגד.

נשאלת השאלה: האם נמשיך בדיון בנושא הזה, או נגיע למסקנה שאין תמיכה בנושא זה? אני מעמידה את השאלה לא להצבעה. נצטרך להמשיך בנושא זה בישיבה הבאה, אולי לפני התפזרותה של הכנסת נוכל לקיים דיון נוסף בנושא זה והועדה תצטרך להחליט אם היא מאמצת את הצעות החוק או שהיא מחליטה שאין מקום להצעות החוק.

ל. דיציאן: קודם כל צריך להיות דיון על כל סעיף. אינני רוצה לקיים את הדיון הזה בנוכחות אורחים.

היו"ר ש. ארבלי - אלמוזלינו: אני דיברתי על הצד הפרוצדורלי. הצעתי שאנחנו בישיבה נוספת נקיים דיון בנושא הזה. נצטרך לקבוע את עמדת הועדה בנושא הזה. היא תתחיל לדון על פרטי הפרטים של הצעת החוק מתוך מגמה שהיא מקבלת את הצעות החוק. איננו יכולים לדון על פרטי הצעה של חוק שאיננו מאמצים אותה.

בישיבה הבאה תיקבע גם הפרוצדורה, לא עכשיו. אני אברר את הדברים מבחינת התקנון. התקנון אינו מורה כיצד לנהוג לגבי הצעות חוק פרטיות. הועדה יכולה להחליט אם היא מתחילה לדון או לא, לפני שהיא עקרונית שוללת את ההצעה.

העליתי את הצעד הפרוצדורלי שיש בדעתנו לעשות בישיבה הבאה, למען הידיעה שלך, כדי שתתייעץ ותשקול.

ל. דיציאן: אני מציע שהישיבה הבאה תהיה בנוכחות חברי הועדה של הכנסת והיועצים המשפטיים.

היו"ר ש. ארבלי - אלמוזלינו: ודאי, לא נקיים אותו בנוכחות אורחים.

בנוסף לפניות הללו שפניתי להסתדרות, אני מוצאת חובה נעימה לומר שאנחנו מחזקים את ידיה של ההסתדרות בטיפול היום יומי שלה, באותה העבודה המסורה והנאמנה שנעשית על ידי שליחיה השונים, הן מהמרכז והן אלה שבשדה, במועצות הפועלים, אשר תורמים למניעת סכסוכי עבודה, למען פתרון סכסוכי עבודה ולמען ייצוב יחסי העבודה במשק. בלעדי אלה אינני יודעת איפה היינו עומדים מבחינה זו. יבואו על הברכה והתודה.

הישיבה ננעלה ב-12.00